

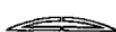
Գրիգոր Ախնանեան, որ ինքնօգնութեամբ զարգանալով՝ առաջին մարդը կ' ըլլար Պոլսոյ մէջ երաժշտական հայ խումբ կազմելու, երաժշտութեան ուսուցիչ ըլլալու, և այսպէս մեր ազգին մէջ հիմունք զնելու երաժշտասիրութեան: Իր անդրանիկ որդին Յարութիւնը՝ 16 տարեկան եղած ատեն՝ Նուազախումբ կազմած էր և կը նեկավարէր: Ասոր երկու երգարքը Անտոն և Յովսէփ, և երկու բոյրերն ալ հմուտ նուազածուներ և զաշնակահարներ են: Անտոնի որդեակն է Գէորգը՝ որ 15 տարեկան հասակին բեմ կը բարձրանայ, Պոլսոյ բծախնդիր մակտորներու և նրա բազած երաժշտասէրներու բազմութեան՝ առաջին նուազածութիւնը գործադրելու ամենազգուարին յայտագիր մը ծաւալելով: Ներքին սուզը, արտաքին օտար և ազգային ունկնդիրներու տեսքը, երբ ո՛ր և է այլայլութիւն չքերելով տիրարար և ճարտարօրէն երկուբուկէն ժամ Գէորգին ջութակահարելը՝ ապացոյց եղաւ թէ այդ պատանին արտաքրոյ կազդի յիշողութեամբ օժտուած արենստազէտ մ'էր:

Ինչեր չի յուսացուիր այսպիսի տաղանդէ մը՝ իթէ Վիեննայի կամ Միլանու լուրջ երաժշտանոցը երթալով՝ ջութակահարութեան մէջ կատարելազործուի:

Մենք ողբացեալ Դաւիթ Դաւթեանի մանկութեան ժամանակակից և ընկերակիցն ըլլալով՝ անոր զարգացման և կատարելազործութեան շրջանէն վերջ ճարտար ջութակահարութեան նուազահանդէսները լսած՝ կարող ենք հաւաստել, թէ Գէորգ Սինաննեանը շատ պիտի գերազանցէ Դաւիթեանը և աշխարհահռչակ անուն մը պիտի վաստիկ՝ պարծանց Սինաննեան երաժշտա գերդաստանին և Հայութեան, եթէ խոստմալից պատանիին արուի մշակոյթի և կատարելազործուելու միջավայրը:

Հ. Նորսէ

(Ժարութակելի)

ԱՅԼԵՒԱՅԼԻՔ

ԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ

ԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ

○ ○

Գործակցական դաստիարակութիւնը, կը զբէ Հենրիկեղդա Օ. Պարնեղ Contem-prorary Review-ի մէջ, կը բովանդակէ վեց ճիւլ.

Ա. Գործակցութիւն ընդ մէջ աշակերտաց և դաստիարակներուն. — Բ. Ընդ մէջ դաստիարակներուն և ծնողաց. — Գ. Ընդ մէջ ծնողաց և որդուց. — Դ. Ընդ մէջ տղայոց. — Ե. Ընդ մէջ դաստիարակներուն և աշխատութիւն յանձնողներուն. — Զ. Ընդ մէջ դաստիարակներուն և Մամուլին:

Ա. — Գործակցութիւն ընդ մէջ աշակերտաց և դաստիարակներուն. — Մասնաւորակէս կ' ըստն' ընդ մէջ աշակերտաց և դաստիարակներուն, և ոչ թէ դաստիարակներուն և աշակերտաց, ցուցնելու համար գործակցութեան նոր տեսակ մը՝ որ աշակերտէն կ' երթայ առ դաստիարակը, մանկագունէն առ ծերազոյնը:

Մոնղեսորի վարժապետունին և ազատ Ամերիկան, կ' ըսէ յօդուածազիլը, մեզ շատ բան կրնան սորվեցնել այս մասին մէջ, Մոնղեսորի ոճին ոմանք հրացան, և ոմանք մերժեցին. անտարակոյս ինքը շատ լաւ կը պատշաճնեցնէ գործակցութեան սկզբունքը: Ինչ աւելի գեղեցիկ է՝ ցան տեսնել ուսուցչուի մը իր աշակերտաց խաղակից, բարեկամ և միանգամայն իրը ուսուցիչ. կը տպաւորէ մանկական մտցելու մէջ այն գաղափարը՝ թէ իրենց պէտք են ջանալ յաջողելու իրենց պատուի ընտրած գործին մէջ:

Գործակցութեան այս կերպը մէկ կողմէն կ' օգնէ՝ տղոց մէջ զօրեղ կամբ մը կազմելու, որ հասակին հետ կը զարգանայ՝ միւս կողմէն ալ զգալի արդիւնքներ

առաջ կը բերէ, որոնց մէջ կը յիշատաւ կենք.

ա. Մեծ հետաքրքրութիւն մը գիտութեան.

բ. Ծանօթութիւն մը՝ թէ աշխարհիս մէջ կան ուսման և աշխատութեան բազմազգի նիւթեր, որոնց մէջ կարելի է ընտրութիւն ընել.

գ. Զարգացումն իր անձին՝ զրեթէ յանցէտու.

դ. Բարեկամութիւն աշակերտաց մէջ՝ որոնց ճաշակը նոյնն է.

ե. Յանձնառութիւն պատասխանատրութեան և միանքամայն հիացումն և յարգանց արդարութեան՝ իր անձին և ուրիշներուն հանդէպ:

Անդրիկեան վարժարաններէ ումանց մէջ աշակերտները ոչ միայն իշխանութիւն ունին ընտրելու բերնուց սորվելու կտորները, զծազիւլու օրինակները, ընթերցման նիւթերը, այլ մինչեւ իսկ այն նիւթերը՝ զորս յօժար են շարունակել ուսմանի և կամ կ'ուզեն թողուլ: Ասիկայ կ'անեցնէ պատասխանատուութիւնը. ընտրութեան հաճոյթին միացած է նաև ազատ կամրջով, նախազած նպատակին հասնելու պարտքը. Ազատութիւն ընտրութեան, Օրէնք յարատեւութեան:

Անօգուտ է յուսալ առաջ տանիի ժողովուրդի մը զաստիարակութիւնը՝ սոսկ կանոններով և յայտազիւներով. Նկարազիրը՝ կրթութեան հիմնական տարրն է. առ այն պէտք է ամենէն առաջ ձկտիլ. բայց հարկ է որ ուսուցիչները կաշկանդուած չըլլան, որպէս զի լաւագոյն դաստիարակութիւնը կարելի ըլլայ:

թ. — Գործակցութիւն ընդ մէջ դաստիարակներու և ծնողաց. — Մեծ պատուար մըն ալ կը բաժնէ ուսուցիչները ծնողներէն, և հասարակաց կարծիքը կը ծիծաղի այն ժողովներուն վրա՞՝ որ կը ջանան զանոնց մօտեցնել և շատ անզամ մէկու մը տե-

սութիւնը կը ճշգուէք որ կ'ըսէք. «Մարդիկ և կանայց տարբեր խելք ունին, բայց ծնողները բոլորն ալ խենթ են»: Ունինէն դիւրին և տարածուած հաղորդակցութեան միջոցն ընդ մէջ զպրոցին և ընտանիաց, հաշուետուութիւնն է ինցնին աշակերտէն զրուած՝ թէ ինչպէս անցուցեր է զպրոցին մէջ:

Անկեղծութիւնը՝ որ ընդհանրապէս տղոց մէջ տարածուած է՝ արժէք և յարգ կու տայ այս հաշուետուութեան՝ ծնողները և դաստիարակները հաղորդակցութեան մէջ զնեւէն զատ, որոնք կրնան հօր կերպով զորակցիլ նկարամութեան: Կարևոր են զարձեալ շատ անզամ իրարու այցեւութիւններ, հատախօսութիւններ զատիարակներէն առ ծնողս արուած, մանաւանդ ծնողներէն առ ուսուցիչս:

Մասնաւորապէս ծնողը կրնան լուսաւորել ուսուցիչները՝ բանի որ եղած ժողովուրդները աւլցուն են թեղուն զարդարներով ամենայլազան խնդրոց նկատմամբ ալ վիճարաններու, ինչպէս տղոց արձակուրդներուն, պատիճներուն, վարձատրութեանց, պարտքերուն, սեռական զատիարակութեան, կարգապահութեան վրայ, և այլն:

Օգտակար են նաև զպրոցական ցուցադրութիւնները՝ զանազան դպրոցներէն բարդացած արդասական ցանութեանց:

Բայց ծնողներուն ժողովոց մէջ՝ ընդհանրապէս ամենէն պատուարներէն մէկ երկուրը միայն կը խօսին, և միւսները երկշուսութեամբ մաիկ կ'ընեն: Եւ սակայն հարկ էր գաղափարներու ազատ փոխանակութիւն մը իւրաքանչիւր ծնողաց անհատական փորձառութենէն ծագած:

Գ. — Գործակցութիւն ընդ մէջ ծնողաց և որդուց: — Այս տեսակ գործակցութիւնը մանկավարժներէն բոլորովին անտեսուած է մինչեւ ցայժմ: Միացեալ նահանգաց մէջ տղայոց արուած իրաւունքը ընտրելու այն ուսումները՝ որոնք կ'ուզեն հետեւիլ՝ յաճախ ծնողաց շահագրգութիւնը կ'արթընցնէ, որոնք իրենց որդուց հետ այս ընտրութեանը

վրայ կը խօսին և կը հարցնեն անոնց յառաջադիմութեանը վրայ:

Այս զրութեան տարածման սպասումին մէջ կարեղը պիտի ըլլայ հրաւիրել ծնողքները և որդիները ճառախօսութեանց, որոնց յետոյ զիրենց կը պարտաւորեն՝ իրարու հետ խօսելու բնական երեսիներու ինդրոց և որիշ զանազան նիմիերու վրայ, զոր օրինակ՝ ամպերուն, ծառերուն, աստղերուն, ճանապարհորդութեանց, հանրային շնչերուն վրայ, պատմական եղելութեանց վրայ, և այն:

Տանը մէջ կատարելիք աշխատութեանց յանձնարարութեան ատեն կարելի է և ուշ զնել ծնողաց զործակցութեան, իրենց շահագրգոռութիւնը արթուն քոնելու համար որդոց ուսման մասին, և ասով երկուընուն մորերն ալ դարձել հմայիչ և դաստիարակող՝ ինդիրեներու վրայ:

Դ. — Գործակցուրիւն ընդ մէջ տղայց: — Արդէն այս մասը շատ մշակուած է, փորբիկ զաւեշտներ, նուազահանդէսներ և զանազան դպրոցական հանդէսներ արդէն ամէն տեղ կը զործազրուին. բայց կարելի է զեռ ուրիշ բան մ'ալ ընել. բաջակերել պատահիները՝ որ իրենց անձամբ զրեն թատրերգոռութիւններ կամ գործազրուելիք զաւեշտներ, յարմարցնելով անձինքը իրենց զպրոցական ընկերաց վրայ, և ըստ կարելոյն մոցնելով բազմաթիւ անձեր:

Կարելի է նաև օգտակար կերպով կանչել պատահիները՝ որ դատաստան ընեն իրենց ընկերներուն շարազրութեանց, զըծազրութեան հրահանգներուն վրայ, վարժեցնելու համար զիրենց ալ՝ ըննադատելու կամ զնահատելու՝ բանի մը ճշմարիտ արժէքը:

Պատահիներուն մէջ եղած գործակցութիւնը կրնայ նաև զիրենց վարժեցնել որ չզեղծանին ո՛չ ծիծալով և ո՛չ ալ արցունքով, այլ զիտնան զանազանել թէ երբ պատշաճ է և կամ երբ անտեղի է:

Ե. — Գործակցուրիւն ընդ մէջ դաստիարակեներու և Մամույի. — Դաստիարակեներն ինչ դասու ալ պատկանին՝ հանրութեան այնպիսի ծառայութիւններ կը մասուցանեն՝ որ որչափ ալ երախտազիտութիւն ընդունին՝ բնաւ պիտի չնամապատասխանէ իրենց արդեանց: Իրենց փոխանակ այսքան քաշուած և համեստ ըլլալու՝ պէտք են լիսվին ճանչցնել իրենց զործը և հանրութեան ուշազրութիւնը զրաւել:

Ֆիշերը՝ բարեկեցիկ զասակարգէն՝ հանգերուն զործարաններուն, դաշտերուն, ճանապարհներուն մէջ կարենոր կը դատեն պատանիներուն կարևորութիւնը: Հազիւ երբեք հաշուիկ կ'առնուի տնտեսական կը թութեան կարևորութիւնը, ըստ բաւականին ուշազիր չեն ըլլալը որ ազգերը ճարտարարեսու և հարստութեան կը հասնին՝ գիտութեան և զաղափարի ձեռքով:

Երբ հասարակութիւնը և աշխատութիւնը յանձնողները հաշուիկ առնեն այս իրականութիւնը՝ դպրոցական վարչութեանց հետ պիտի ջանան զործակցիւ լուծելու համար անհրաժեշտ ինդիրները, ինչպիսի են չափազանցութիւն աշխատութեանց, դպրոցներու և զործարաններու արձակուրզները և հրահանգ զանազան արշեսուներու:

Աշխատութիւն յանձնողները՝ երբ հետզհետէ տեսնեն այն օգտաները՝ որ առաջ կու զան կրթեալ ձեռքերու ծառայութիւնն՝ պիտի փափաքին զաստիարակութեան մեծազոյն ծաւալումը, և դաստիարակներն ալ ջանալով հանդէրձ զոհացնել այս փափաքը՝ բնաւ պիտի չթերանան ուշ զնել և յիշեցնել ընդհանուր հասարակութեան՝ և զործակցիներուն մասնաւորապէս՝ թէ մարդկութիւնը ո՛չ մի միայն աշխատանքի և համեստ վայելցի պէտք է վարժի, այլ թէ զաստիարակութեան մէկ արժանիքն ալ է սորվեցնել մարդկային ընտանեաց թէ՝ զօսոնուլ և թէ՝ աշխատիլ:

Զ. — Գործակցուրիւն ընդ մէջ դաստիարակներու և Մամույի. — Դաստիարակեներն ինչ դասու ալ պատկանին՝ հանրութեան այնպիսի ծառայութիւններ կը մասուցանեն՝ որ որչափ ալ երախտազիտութիւն ընդունին՝ բնաւ պիտի չնամապատասխանէ իրենց արդեանց: Իրենց փոխանակ այսքան քաշուած և համեստ ըլլալու՝ պէտք են լիսվին ճանչցնել իրենց զործը և հանրութեան ուշազրութիւնը զրաւել:

Ետո անգամ դաստիարակներուն զաղափարականները՝ փոխանակ յայտնապէս

հաստատելու՝ լուսվթեան կը մատնեն, և կամ լուիթեայն հասկցուած կը համարուին և երկրորդ անգամ նոյնը կրկնելն աւելորդ։ Կը պատմովի պաշտպան փաստաբանի մը մասին, որ մի և նոյն ապացոյցները կրկնելուն համար զատաւորէն ազգարարուեցաւ և զիտողութիւն եղաւ, թէ «Նոյն բանք արդէն երեք անգամ բարի»։ «Ճշմարիտ է, կը պատասխանէ փաստաբանը, բայց հոս տաստուերկու երդուեալ զատաւորներ կան»։ Փաստաբանին այս օրինակը նմանութեան արժանի է, և պէտք չէ յոցնի հանրութեան յեղյեղելէն և յիշեցնելէն, թէ որչափ մնձ աղջեցութիւն կ'ընեն զատասիաբանները՝ իրենց յանձնուած սերունդներուն վրայ։

Պէտք է օգնել հանրութեան երեակայութեան հետեւելու համար տղայոց իրենց տուներուն մէջ, որոնցմէ ոմանց բարյական են, ուրիշներն անբարոյական, ոմանց մըսխող, ուրիշներն ալ սակաւապէտ, ընկերել տղայոց զանազան զպլոցներու մէջ, որուն (զպրոցին) նկարազգին վրայ այնքան խոր կ'ազդէ ուսուցիչներուն անձը և զրութիւնը, այնպէս որ (զպրոցներէն) ոմանք շնորհալի և ծիծաղկու են, այլց տիրապէտ, ոմանց կը յայտարարեն ծանր ԱՌՀՈՒԹԻՒՆ մը և անծափս գէմբ մը, իսկ ոմանց ալ այնքան մարդամօտի և մտելութիւն ներշնչող, ամէնցն ալ մնձապէտ ազդող անթիւ նկարազիրներու կազմութեան։

Այսօր հանրութիւնը պէտք է զիտնայթէ ինչպիսի կեանց մը կայ մանկանց առջև, որոնց կ'աճին այս նոր պարագաներուն մէջ, յորում կը զսնուի աշխարհս արինահեղ պատերազմէն ետքը՝ որ զինքը միջակոտոր ըրեր է, որոշ զիտակցութիւնն մը փատական մնձամեծ փորձերու։ զիտակցութիւն մը՝ ամէն մարդու իրաւանց նկատմամբ։

Տպագրութեան միջոցով կոչ ընելով հասարակաց շահագրգումն՝ զատասիաբանները պիտի կարենան կոսւիլ հինցածնախապաշտպամանց դէմ, որոնց ժամանակիս չեն համապատասխաներ, ջնջել վճախօսութիւնները, և ճարտարութեամբ զրոշմել գործակցական զատասիաբակութեան միջոցով սի-

րոյ, ազատութեան, ձշմարտութեան և կրօնքի յափառենական պատուիրանները։

Թարգմ. Հ. Ե. Սիրուսեան

Նարենջենի մը ամրողջ իր գոյութեան ժամանակ առաջ կը բերէ 70 հազար նարինջ. իսկ լիմոնենին՝ 8 հազար պտուղ։

Եօթանասնամեայ անձ մը սպառած է միջին հաշուով 12775 քիլոկրամ հաց, 12775 լիտր զինի, 10220 քիլոք. կանաչեղին, 6387 քիլոկ. միս, 5110 լիտր կաթ, 2050 քիլոկ. պտուղ և 490 քիլոկրամ. աղ։

Գլարինէդի զիւար 1690ին եղած է։

Դանօթ է կաղամբի հոտը՝ երբ կ'եւ փոփի. առջեւն առնելու համար պէտք է սանին մէջ հացի կտոր մը ձգել։

Քարիւղը մարելու միջոցն է՝ կաթ թափել բոցին վրայ։

Ուփուէլ 1836ին գտաւ չողմացոյցը. Թորբէչէլի խալացին 1643ին՝ Ծանրաշափը. Ուաթ սկովտիացին 1772ին՝ Ծոգենաւը. Տըվինել 1571ին՝ Պիլարտոն. Թըրաւ 1811ին՝ Ալեօնիւաչափը։

